

НАТ "И В А Н В А З О В"

Стенографски протокол

З А С Е Д А Н И Е

на

Х У Д О Ж Е С Т В Е Н И Я С Ъ В Е Т

О Б С Ъ Ж Д А Н Е

ПОСТАНОВКАТА НА "ОПТИМИСТИЧНА ТРАГЕДИЯ"

ОТ В. ВИШНЕВСКИ

постановка - з.а. Енчо Халачев
художник - Младен Младенов
композитор - Красимир Кюркчийски

София, 8 януари 1981 година

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Откриване	
предс. Дико Фучеджиев	3 стр.
Дневен ред	3
Изказвания	
Юлиан Вучков	3
проф. Гочо Гочев	10
Славка Славова	17
Рачко Ябанджиев	21
Владимир Каракашев	24
Димитър Канушев	31
Антония Каракостова	36
Банчо Ванов	39
Николина Лекова	41
Илияна Друмева	41
Крум Табаков	43
Енчо Халачев	43
предс. Дико Фучеджиев	53

/Начало 22,10 ч./

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Откривам заседанието на Художественния съвет.

Отсъствуват: проф. Филип Филипов - по болест
Крикор Азарян - в Пловдив
Васил Стойчев - в провинцията
Ружа Делчева - по болест
Маргарита Дупаринова - по болест
Виолета Бахчеванова - в провинцията

Предлагам следния

ДНЕВЕН РЕД

1. Обсъждане на постановката "Оптимистична трагедия" от Всеволод Вишневски.

Режисьор-постановчик - Енчо Халачев

2. Разни.

Имате ли някакви предложения по дневния ред? - Няма.

Минаваме към обсъждане на т. 1 от дневния ред, а именно това, което видяхме.

I

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Случаят, другари, е сложен, затова защото имаме налице една колкото блестяща, толкова и тежка, сложна пиеса. Лично аз съм много респектиран от обстоятелството, че Енчо Халачев търси едно съвсем различно режисьорско решение, различно от всичко това, което ние сме виждали досега на наша сцена, а ние сме гледали

много постановки на "Оптимистична трагедия" - и на Венелин Цанков, и на Георги Стаматов, ако си спомняте, мисля, че и филмът бе прожектиран в България и в съзнанието ни се натрапват много решения, които биха измъчили и най-гениалния режисьор. До такава степен е силно тяхното въздействие, особено имам пред вид филмът, който наистина бешемного сериозен. Спектакълът на Вили Цанков също беше много интересен. Гледали сме постановката и на други провинциални сцени и лично аз съм много респектиран, че наистина Енчо Халачев като един истински професионалист с достойнство е търсил друг подход към пиесата, пожелал е да направи представлението много динамично, много разчупено, много раздвижено, което, разбира се, е и плюс, и минус, за което след това ще кажа някои мои критически съображения.

Харесвам и това, че Енчо Халачев търси и по-ново решение на централните образи - и на образа на комисарката, и на Алексей, и на Пресипналия. В какъв смисъл по-ново? - Едно по-съвременно търсене, в по-съвременна психологическа и емоционална гама се търсят образите.

Първо, жанрово спектакъла Енчо Халачев се старее да го направи по-богат, да бъде не само в линията на трагиката, а да се търси все пак и хуморът, който се носи от цялата пиеса, за да може нещата да не прозвучат така каменно монументално, застигнато, скучновато. Има много голяма опасност тази пиеса наистина да бъде много скучна, макар че е голяма, макар че е блестящо произведение. Просто много е капризна, много е сложна като материя. По начало революционната тема е винаги една подводна скала и един нож не с две, а ако щете с десет остриета.

Енчо Халачев е искал просто да направи едно зрелище - не го казвам в случая в лошия смисъл на думата, - просто да бъде интересен спектакълът, да бъде атрактивен, по възможност

приятно атрактивен и раздвижен и, разбира се, във всички тези отношения, в търсене на това решение щото жанрово спектакълът да бъде по-разнообразен, емоционално по-разнообразен, митрагика да има, и драматизъм да има, и размисъл да има, и психоанализ да има в същото време, да има и ансамбловост, и масовото въздействие да бъде налице, т.е. народностното начало, и стремежът на режисьора е бил да не се изпусне нито една линия от гледна точка на тематичната и проблемна особеност на пиесата, от това че много действащи лица има вътре, че по начало самата пиеса е хем психологическа драма, хем една народна драма и т.н., и т.н.

Всичко това, разбира се, мене ме респектира, както казах, но аз - не знам дали ще се съгласят другите - твърде много разделям спектакъла. Смятам, че той се състои от първа и втора част и че втората част на спектакъла чувствително превъзхожда първата. Чувствително я превъзхожда. За мене тя е до голяма степен улегнала, узряла, бих казал до голяма степен готова, а първата част - Енчо, няма да (ми се сърдиш, ние сме приятели и тук трябва да си направим бележки - има много гимнастика, братко, много каскади, много падане, ставане, блъскане, тичане и спектакълът в първата част просто е скучен. Скучен е. Има едни нагласени, преднамерени мизансцени, в които чувствуваш как актьорите само чакат - не по тяхна вина, това трябва да кажа, напротив, хората играят много всеотдайно, много емоционално и с всички сили, душата им излезе, дето се казва, за да защитят режисьорското решение и да не видим това би било жестоко спрямо този тежък и сложен актьорски труд. Просто чисто режисьорски са търсени едни мизансцени и актьорът влиза в мизансцена, нагласява си ръката, главата или краката и чака фотоапарата! Получава се една бутафория.

Първата част звучи бутафорно, звучи външното, текстът

се губи, губят се взаимоотношенията до голяма степен, губи се жизнената правда, човешката правда, психологическата правда дори, ако щете, това, което в последна сметка е смисъл на цялата първа част на постановката. Въздействието е децентрирано, разпиляно, няма център нито пластически, нито чисто мизансценно още, бих казал нито като общ тонус на спектакъла, някак си имам чувството за една разнопосочност, за една хаотичност, за разностилие в актьорската игра и пр., и пр. Мисля, че въобще има доста да се работи. Например онзи, дето се увисва на въжето във връзка с кисията... Ти разбираш, Енчо, че някак си това не ти прилича на тебе. Ти си режисьор с култура, а това е една безвкусица, да се мотае на въжето горе на сцената, тича и се нагласява... По начало цялата тази сцена с кисията, с бабата е разлята, разтеглена, не си личи добър вкус в нея. Същото се отнася и до някои други неща. Нарочно говоря конкретно, за да не приказваме само абстрактно. Има купища други неща, които просто трябва да се изчистят, спектакълът да се освободи от тях, да задиша малко по-спокойно, да се съсредоточи в текста, да се съсредоточи в психологията, във взаимоотношенията между действащите лица.

Във втората част чувствително спектакълът е по-събран, по-организиран, по-изчистен от излишествата, ако щеш много повече съсредоточен в текста, във взаимоотношенията, има много силно направени и режисьорски, и актьорски сцени. Сцената с въжетата е една от добрите сцени с режисьорско решение, отиването към разстрел и т.н. Има редица неща, които говорят за една силно пластично и изразително режисьорско решение.

И все пак като цяло нашата работа се съсредоточава - и то е неизбежно - главно около образите. Аз в никакъв случай няма

да отрече изпълнението на Жоржета, защото има едно по-ново решение. Не жената, тази монументалната, замръзналата, макар да може и така да бъде, но ако щеш съветското момиче, младия дух, младия човек, младото момиче - това е комисарката, това е търсеното, с нейния хумор, с една дързост, с търсена дързост, с торсено предизвикателство. Не в този суров, монументален тон, а едно дръзко, младо, спонтанно, импулсивно момиче, при което тази спонтанност не заличава нейното мислене, нейната съобразителност, нейния буден ум, ако щеш, емоционалност и т.н.

Това младежко, дръзко, предизвикателно начало лично на мене ми хареса и все пак обаче трябва да се потърси малко тежест. Лековата е Жоржета. Интересна е, талантливо играе, нереспектира обаче. Даже споделихме с др. Гочев, че останалите имат надмощия, особено Велко Кънев. Просто тежи повече, с повече интелигентност с повече дълбочина, ако щеш, особено във втората част, където претърпява много голямо развитие, което е един плюс. Повече му вярваш, че е вътре в събитията, че ги изживява, че ги обмисля, че, дето се казва, стават негоди тези събития, революцията става негова тема, заживява с нея. Жоржета не е натоварена с това нещо, не стои, не уплътнява, няма тази дълбочина, няма тази сила.

По начало Велко е най-интересният в спектакъла, най-разнообразният и професионално като средства, като преспособления много неща са намерени, много неочакван е, много изненадващ, въпреки че в първата част и него не го приемам достатъчно, защото смятам, че малко циркаджийски води хумора в първата част, атрактивността му натежава повече, отколкото трябва и се налага да изчисти някои неща, да се посъбере малко. Като всеки талантлив актьор, който е щедро надарен, обича и малко в повече са нерядко нещата в него, а тук няма нужда да са в повече, защото и без това първата част е малко разпиляна и той като поприбави

като главно действащо лице, съвсем се разпиляват нещата. Цялото обаче е постигнато при него.

Присъствието на Черкелов е много внушително, умно, с атмосфера. И в първата, и във втората част Черкелов си извежда нещата.

За съжаление Сава Хашъмов изглежда има много проблеми с гласа, няма защо да му се сърдим, много е зле човекът и не можем да разберем как играе, дали играе добре или не, защото мислим само за това, че човекът е толкова зле. Нямаме възможност да преченим.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Това е героизъм от негова страна.
СЛАВКА СЛАВОВА: И рисковано.
ЮЛИАН ВУЧКОВ: Героизъм, да, момчето игра, дето се казва, стресово и му прави чест, че излезе и не провали спектакъла.

Пак искам да се върна на Жоржета. Да се помисли тази нейна младежка дързост, този нейн хумор, това предизвикателство в поведението да не принизи образа и да не остане малко лековатата работа, каквото впечатление в доста сцени вече започва да внушава. Жоржета малко се изчерпи. В началото на втората част има един монолог, една много силна сцена, много раздвижено, много контактно и имаш чувството, че набира инерция и ще те грабне, след това обаче чувствуваш, че тя се изчерпва и не може да обхване тази обемност на характера, тази идеологическа тежест, тази психологическа тежест... Сила няма, сила, ама не такава, при която на глас да се крещи, а да се почувствува, че тази комисарка е умът на този полк, умът на революцията дори, ако щеш, с неговата съобразителност, с неговата гъвкавост, с неговата авторитетност даже, ако щеш. Нека тази авторитетност да не е в този застинал монументален план, но това не значи,

че не трябва да прозвучат нещата с нужната си тежест. Лекотее до голяма степен, лекотее и трябва да се намерят някои неща, за да може да се извиси малко образът и да се изправи една глава поне над останалите действащи лица с цялото си присъствие - психофизическо и интелектуално.

Жоржета, която е интелигентна актриса, не за първи път играе умно, точно, но тук някак си не носи тази интелигентност в спетента, в която аз бих я искал.

Аз не искам да изкарам комисарката някаква философка, но без да се убеждаваме, макар и да е банално, пак ще повторя, че това е умът в последна сметка на пиесата. Това е лицето, което провокира тези хора във всяко едно отношение - провокира мисълта им, чувствата им, реакциите им, съзнанието им, но на мене не ми провокира много съзнанието тази комисарка.

Много бележки имам в тази посока и мисля, че има какво още да се поработи. От друга страна Черкелов и някои други подават много хубаво и при малко повече работа с нея нещата могат да се оправят. Не знаей дали има още репетиции, защото ние пак два дена преди премиерата се събираме. Ставаме банални и малко резултати можем да постигнем. Споделихме с др. Гочев, че трябва да има поне една седмица до премиерата, ние сме приятели и идваме, за да помогнем с каквото можем, няма да се колим. Всеки от нас се нуждае от една странична дума на специалист. В бъдеще, ако може това да става една седмица преди премиерата, ще бъде по-хубаво.

В заключение искам да кажа, Енчо, че в първата част спектакълът е суховат още. Освен тази разпиляност или елементи на нещо малко старо, макар и да го отбягваш, за разлика от втората част, тук-таме тази шумотевица напомня на онези спектакли,

които сме гледали. Във втората част постигаш вгълбеност, съсредоточеност, дълбочина до голяма степен, но в първата част тази агитпропска работа...

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Това го има в пиесата.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Доколкото може поне махни гимнастиката.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Аз съм махнал много неща.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Махни още от гимнастиката, махни въжетата, пуленето, блещенето, което артистите не искат да го правят, но може би е търсено на някои места. Николайчо, който много самоотвержено играе, с много голяма всеотдайност, може би трябва да спести малко тези фронтални мизансцени с критика на драматурга, което също бие малко на старо, пък и то не е в твоя замисъл. Особено втората част показва това и нещата трябва да станат по-съкровени, по-човешки, психологически по-убедителни и оправдани. Мисля, че от това спектакълът ще спечели.

Това са моите бележки.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Аз смятам, че репликата на Юлиан за това малко късно съвещание на съвета др. Фучеджиев правилно ще я разбере и лично аз го моля да положи усилия да преодолее тази традиция във всички наши театри да обсъждаме постановките в навечерието на техните премиери. Иначе това нещо се обезсмисля, става приятна и хубава дискусия с оглед на едни перспективи, дискусия на възгледи, спорове по генерални проблеми на нашата репертоарна политика и на нашето майсторство.

Аз вярвам, че това трябва да стане и съм убеден в него, за да имат делови характер нашите обсъждания. А вие знаете, че никоя премиера не е била свършена и то не само в българския

театър. Това се налага и от тази гледна точка.

Първо не от педагогически съображения, за да успокоя после критичните си бележки, които може би абсолютно не са справедливи, искам да кажа, че много сполучливо - даже тази дума е бедна - театърът е избрал този шедьовър на съветската класика в една действително тържествена година за нас. По-хубава пиеса, по-добър избор надали можеше да има, защото в тази пиеса и ^вспектакълът като намерение на режисьора лежи идеята за един апотеоз - че революцията продължава, апотеоз на нашите идеи за революцията, която продължава, битката за човека като тактика на комисарката, да бъде спечелен всеки един човек. Това е великолепно.

Търсена е, както и Юлиан подсказва, една мащабност и на формата. Тук може много да се спори. Аз почти приемам неговите бележки. Интересно ми е какво Асен Гавраилов ще каже. Има обаче едно излишество в тези неща. Разбира се, търсен е нов път да се уловят и други елементи на формата, други компоненти, други съставки - пантомимни, танцови и пр., но това като че ли някак си надделява и необходимостта от една по-строга форма, по-дълбока психологичност в това развитие се чувства осезаемо. Вземете развитието на Алексей, който е централен герой-епопеец. Някъде тези неща задушават това необходимо развитие на щещата.

Има много силни актьорски изпълнения, много силни. Каза се за Алексей, аз искам да подчертая изпълнението на Черкелов и особено искам да подчертая изпълнението на пленника Юри Ангелов. Ние с Владо си говорихме - това е една блестяща сцена,...

ЮЛИАН ВУЧКОВ:

Режисьорски много добра.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

... зловеща, човешка, трагическа сцена,

тръпки те побиват и то при този неудо-

бен мизансцен в тази дупка. Защото това е революцията, бих казал

грешките на революцията и пр., а и величието на революцията, когато глухият извиква "Да живее революцията!" По пиесата това е може би най-трагическият момент, най-силният, най-откровеният. Така трябва да се играе просто пиесата.

Аз, другари, не мога да приема Жоржета. Какви ми са съображенията? Толкова силен е Националният театър, с богатата палитра, но изглежда нямаме актриса за тази роля.

След като подчертавам това, което Юлиан каза, аз искам да наведе съвсем спорно може би най-силният си аргумент - тя сюжетно побеждава в тези битки, а не по внушение. Той правилно подхвърли - и Алексей, и Вождът са по-силни като внушения. Не става дума за идеи, голямата идея е с нея. Особено в сцената с командира тя съвсем избледнява, не ни убеждава. Аз не говоря за данните ѝ, може би те са много силни, но не всеки актьор става за всички роли. Може би трябва някакво спокойствие, не такава патетика, на места трябва и хумор, самообладание, повече атаки на цялото същество, а не така малко позната патетика с това обръщане - това е мисъл на Владо - към публиката и пр.

По тази сцена трябва да се работи и аз смятам, че това е по силите на Енчо и до известна степен на актрисата. Този двубой е безкрайно съдържателен, безкрайно идеен е този диалог. Вижте другият актьор Велко колко съвременно звучи, колко съвременно звучи днес Вишневски за някои грешки в нашето развитие. Великолепно звучи неговият монолог, неговият диалог с една настървеност на мотивите, защото това е актьорът - знаете го от теорията, - който носи веянията на своето време, мотивите на нашето време. Ние не можем да кажем, че сме постигнали съвършенството на революционните идеи в практиката. Колко много неща прозвучаха и какви мисли за частната собственост и пр. Но неговите мисли натежават, неговата игра натежава. За мене това е

централният проблем на спектакъла.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Има привес.

ПРОФ. ГОЦО ГОЧЕВ: Привес има. Говоря като внушение, не като идеология. Даже в известно отношение авторът му е дал по-образен език и повече хумор, бих казал повече съвременност, защото мнозина от нас така са устроени в името на симпатиите ни към революцията да гледаме и скептично на някои неща. А скептично какво значи? - Да гледаме с размисъл, да мислим за това, което става.

Подхвърлена е темата за частната собственост и ние се връщаме по тези проблеми, които са много интересни. Много съвремие има в това. Някои хора не знаят с кого да бъдат, дето се казва, и то не бих казал нечестни хора. Аз бях в Силистра - извинявайте за отклонението, но смятам, че е смислено - и видях цяла Силистра на тези 200 кв. метра, които са раздадени, а в ТКЗС отиват в 9 часа на работа! Много бързо в нашата литература ликвидирахме проблемът за частната собственост. Лично аз виждам, ако си имаш една нивица, с извинение, или едно лозенце да го копаеш и някакъв плод да ти дава, или дето си се родил там в люлката на нивата, че има някаква красота в това и тя е в труда. Не съм за частната собственост, но искам да ви кажа, че не бива в литературата така бързо да преодоляваме тези чувства, които са останали от векове.

Затова този диалог е най-силният в пиесата, другото е повече подвиг и т.н. Разбирате какво искам да кажа. Но смятам, че не е късно. Спомням си Завадски, който каза, че чак четиредесетото представление на "Маскарад" и на "Отело" са станали. Това не го казвам, за да замажа нещата, но спектакълът трябва да расте. Всяка вечер трябва да се изменя в една хубава и строга перспектива.

Искам да завърша с летописците. Аз обичам тези двама актьори. Безкрайно искрени бяха, но аз лично бих потърсил, Енчо, по-строгата форма. Не знам защо е така, може би ми влияе един гениален спектакъл на Тостаногов. Ти си имаш свое решение, не искам да разказвам за него. Това са летописци, това са признателните поколения, те говорят от наше име, от името на цялото човечество и е необходимо да има по-строга форма тяхната изява. Не толкова раздвигена и така патетична. Така виждам аз нещата - да има едно малко успокоение в името на това отдалечаване от събитията, което всъщност е приближаване. Колкото повече намалиш патетиката, толкова повече ти се приближаваш до събитията.

Давам ви пример с благодарност със Славка Славова. Нейната рецитаторска школа на мене много ми допада - тя се отдалечава от автора, за да ни приближи. Тя разказва спокойно, защото има една друга школа, която играе, когато рецитира.

ГЛАС ОТ ЗАЛАТА: Чипевата. /Оживление/

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Човек сравнява нещата и вижда, че във всеки спектакъл има неща, които другаде ги няма, но си спомням бала в Ленинградската постановка. Много моля Енчо да ми прости за това, но това са неизбежни сравнения. Може би ще му дойде някаква идея на десетото представление. Там в бала кронщадските мъже и жени, близките изпращат моряците. Явяват се и танцуват, а тук танцуват само моряците. Там танцуват и близките. Минава двойка и танцува, бедно, обикновено облечени. Чувствувах едно умиление, една строгост, едно тържество на раздялата, една смътна тревога за онова, което ги чака, може би гибел. Безкрайно хубаво, вълнуващо и сега дори се вълнувам, макар и да съм го гледал преди 20 години.

Тук е малко зрелищно. Много ми хареса първата сцена, кога-

то нахлуха на сцената. Не знам, това е може би защото съм много емоционален, но има ли духовна музика - има успех! /Весело оживление/. Филипов е цар на тези неща. Като засвирят тези революционни песни, манджурски и не знам какви, от които земята се тресе... Помнете това. И Чехов неслучайно в "Три сестри" казва: "Тъй весело свири там духовата музика". Гениално! И тази традиция на Филипов върви в театъра. Духовата музика е великолепна! И вие усетихте как ръкопляскаше публиката.

За мене, Юлиане, тази сцена беше много силна.

ЮЛИАН ВУЧКОВ:

Хубаво е да има музика.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

Аз завършвам своето изказване. Идеята съществува, апотеозът съществува, мащабността на сцената съществува, мащабността на формата съществува, но малко в по-друг стил искам да бъде, малко по-строго да бъде всичко. Актьорът винаги губи, когато е много патетичен, но когато е безкрайно патетичен, когато без мотив дори е патетичен. Актьорът винаги печели, когато размишлява на сцената, и винаги печели, когато има малко хумор. Малко ѝ липсва на Жоржета хумор. Строи ги там и това е една страшна атака, авторът ѝ е дал такава възможност да атакува и тя, да хапе, но с достойнство.

Не мога да приема тази бяла пола.

ЮЛИАН ВУЧКОВ:

Аз съм на същото мнение.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

Има поетичен символ, но в тези битки след битки, да носи моряшка блуза с бяла пола! Другари, тези метафори не мога да ги приема, позволете на стария човек да има мнение. Това не върви за мене. Не мога да приема този символ. Знаем какво е искал режисьорът, всичко това е хубаво, тя идва с бяло от един друг свят, но ще издържи ли изпитанието. Идва от друг свят, от светския живот и какво ли не, но ще издържи ли в революцията. А преди това тя

е била в пехотата, значи не може да дойде с бяла пола. Не издребнявам с това, не издребнявам.

Музиката е много силна. Не знам, твоя ли е, Табаков?

КРУМ ТАБАКОВ: Не, на Кюркчиев.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Не ми допада.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Този плакат в началото много дразни, направен илюстративно, натрапчиво. Голям суховей.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: На това момче, което скача от въжето, пазете му краката.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Те са яки.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: А бе, яки, недейте така. И по-малко ги катерете по стълбите. Това е много познато.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Суховей. Този плакат е ужасен, толкова банален, навсякъде го имаше. По-добре е да има един неутрален фон. След това тоновете стават хубави във втората част. В първата част е натрапчиво, отблъскващо, изгонва всякаква човешина като атмосфера. По-друго трябва да бъде, да настройва по друг начин.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Много ми е неудобно, че говоря така за Жоржета, но не знам... режисьорска грешка ли е, нейна ли е. Аз говоря като основно впечатление, защото Юлиан е прав, имаше неща във втората част, които се харесват. Говоря за диалога ѝ с командира и в първата част за диалога ѝ с Алексей. А това момче специално го поздравете. Това е откровение, това е голямото изкуство. Носи в себе си биография, образ, атмосфера, всичко.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: И за Юри говорите, нали?

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: И за Юри, да, нещо страшно, страшно силно.

СЛАВКА СЛАВОВА: Какво да ви кажа? Понеже съм актьор, изпитвам такова страшно неудобство да говоря два дни преди премиерата. Поради тези съображения аз не се изказах и когато гледахме и обсъждахме "Чудаци", защото наред с хубавото, което ще кажа като член на Художествения съвет аз съм длъжна да кажа и това, което мисля, че трябва да се поправи, независимо от това права ли съм или не съм права. А от друга страна, както казах, актьор съм и знам какво значи два дена преди премиера да ти се каже, че не си сполучил, че това трябва да се поправи и т.н. Това не може да стане, не може да се поправи и кой знае какво объркване ще настъпи в съответния колега, на когото ти ще направиш някакви бележки, какъв смут ще настъпи у него, какво огорчение и т.н. Ето с такова едно неудобство започвам сега да говоря.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Другарко Славова, не виждате ли шанс при този глас на Сава Хашъмов? Това е един проблем и аз изобщо не мисля, че може да стане премиерата.

СЛАВКА СЛАВОВА: За гласа аз не говоря.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Може ли или не?

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Не може.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Не може, като репетира всеки ден и сутрин, и вечер.

СЛАВКА СЛАВОВА: Не може, той трябва да почине.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Той е съсипан.

СЛАВКА СЛАВОВА: Това е и риск, при това голям.

Тази пиеса сме я гледали много пъти, както всички, и толкова много харесвам и обичам тази пиеса, че ми е останало в съзнанието някъде само това допълнение, за което говорихме, но подробно пиесата не я бях чела. Сега, когато ни я дадох да я прочетем, се запознах горе-долу с нея, но тази вечер,

като гледах пиесата, останах поразена от това каква съвременна пиеса е.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: И какъв текст има.

СЛАВКА СЛАВОВА: Текстът е безумен, просто като че ли е седнал някой и пише сега. Страшна пиеса! Толкова вълнува, че си казваш ... хайде, нищо не си казваш!..

И ми се струва, че Енчо Халачев, понеже също е гледал тази пиеса и на кино, и в театри и т.н., в желанието си да направи нещо ново, да избяга от това, което е показвано досега, защото като всеки творец и той ще иска да покаже нещо ново, именно там е прекалил. Мисля, че там ти именно си прекалил.

В какво си прекалил? С това прекалено голямо присъствие на каскадьори, на музиканти, на моряци, на скачане, на едни неми сцени с разни звуци, неми борби. Пиесата започва, но не можеш да разбереш кога аджеба ще дойде началото. Едно начало, второ начало, трето начало, четвърто начало и... ха да почне, ха да почне. С това прекаляване на присъствието на тези каскадьори, на тази музика, на тези моряци, на тези борби и т.н. ...

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Това е авторово присъствие на сцената, без тях не може.

СЛАВКА СЛАВОВА: Не знам доколко е авторово присъствие и доколко е измислено от тебе, от твоето въображение, което е допълнило сцената с тези въжета, с тези стълби, с тези качвания нагоре-надолу. Отишло се е в другата крайност и вместо да зазвучи пиесата безкрайно съвременно, както звучи нейният текст, започва да звучи така, както едно време правихме плакатните пиеси или агитки на Девети септември, когато се катерихме по камиони с разни лозунги и викахме "Красотата ще спаси света" и не знам си какво.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Друго сте викали, ако сте викали това,

то е било добро.

СЛАВКА СЛАВОВА: Качим се на един камион и Стояна Мутафова, облечена в бяла рокля, вика:
"Красотата ще спаси света".

Получава се една плакатност, която те кара да мислиш: боже мой, това е ужасно старомодно театро, особено когато започнат да говорят ~~с~~ пред публиката. Седят един до друг двама актьори, да речем Жоржета и Велко Кънев. Непрекъснато Жоржета вторачена в публиката. Защо бе, боже господи, вие говорите такива неща, такива потресающи думи се носят от вашите уста, застанете един срещу друг, заговорете съсредоточено, вгълбено и изведнаж ще стане друго, изведнаж и Жоржета ще получи някаква тежест.

Аз мисля, че Жоржета с две неща може веднага да се оправи - ако говори с малко повече дъх и с малко по-малко патос, просто ако успокои ролята си, тя изведнаж ще добие някаква тежест.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: С по-малко патос може, но с по-голям дъх не може.

СЛАВКА СЛАВОВА: С по-голям дъх.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Откъде да го вземе?

СЛАВКА СЛАВОВА: Тя сече на всяка фраза, след всяка втора дума тя поема дъх. Аз ви говоря като актьор съвсем технически, това са неща, които може би Вие не можете да забележите.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Забелядваме ги.

СЛАВКА СЛАВОВА: Забелязвате ги, но може би не знаете как могат да се справят, а те много лесно могат да се оправят. Вместо след втората дума да поема дъх, накрая на изречението да поеме дъх. Не се смей, Енчо, това е точно така. Просто тя ще заговори по-спокойно и изведнаж ще

добие тежест и тогава тя ще вземе привес над другите.

Разбира се, аз говоря в момента за Жоржета, но има колеги, които непрекъснато като говорят, гледат в публиката. Това е толкова отживяла работа, толкова ужасна, толкова непоносима и не знам на мене ли така ми се струва, но като видя актьор да гледа в публиката и да говори, а до него да му седи партньора, иде ми да му перна един през мутрата и да му кажа: а бе, в коя година ти играеш театър, че гледаш така в публиката, като говориш, бе! Много ме нервира това нещо.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Така е по Брехт.

СЛАВКА СЛАВОВА: А, ами, то е друго яче написано.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Това е Брехт.

СЛАВКА СЛАВОВА: Глупости! Нали съм гледала как играят Брехт в "Дойче театър". Но както и да е.

Мисля, че това е много лесно поправимо - да се гледат един друг като говорят и Жоржета да успокои дъхът си, да успокои нервите си. Малко по-спокойно и с повече тежест да изиграе ролята си. Тогава ще се получи това, което искаме.

Аз също така мисля, че Николайчо и Кавадарков малко по-сериозно трябва да започват.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: По автора са много смешни и двамата.

СЛАВКА СЛАВОВА: Не знам, те не са ми смешни, в никакъв случай не са ми смешни. Ужасно звучи

този човек, който говори отдолу. Кой е той?

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Сътрудник.

СЛАВКА СЛАВОВА: Той звучи ужасно.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Много фалшиво и глупаво говори.

СЛАВКА СЛАВОВА: Съпоставен с нашите актьори той звучи ужасно.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Трябва да признаем, че този текст не е

е много на ниво, нищо че пиесата е от Вишневски. Пиесата е голяма, но този текст е смешен. Това е декларативен текст, противоположен на цялата пиеса.

СЛАВКА СЛАВОВА: Но вие забелязахте ли как слуша публиката?

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: За кой текст говорите, за нашия или за оня от публиката?

ЮЛИАН ВУЧКОВ: За вашия - за критика и драматурга. Това е противоположен декларативен текст, обратен на драматургията, която е дълбоко недеklarативна, органична, плътна и т.н. Имал си някакви дискусии човекът, но не е интересно.

СЛАВКА СЛАВОВА: Съдейки по това как слушаше публиката, как се заслушваше, когато достигаше до нея истинският текст, мога да кажа, че пиесата е безумно съвременна и страшна пиеса, хубава пиеса и положително ще има успех.

Е, казах си бележките, знам, че това огорчава човека и не може да се поправи изведнаж, защото утре е премиерата, но пък и не мога да не ги кажа.

Пожелавам "На добър час!" и мисля, че пиесата ще има успех.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Аз искам да кажа няколко думи, разбира се, колкото може по-кратко, но и не мога да не повторя някои работи пак съвсем накратко.

Две години вече сме членове на съвета и много пъти е говорено, че няма смисъл от събирането на съвета в навечерието на премиерата. Това трябва да се разбере веднаж завинаги. Просто няма смисъл, защото това, както Славка подчерта, е една

страшна мъка за актьорите. Аз съм актьор толкова годишен и не бих могъл да нанеса поправките, ако ми ги кажат тази вечер или утре сутринта, и вечерта да играя. Това е невъзможно, пък и не бива.

Искам да изкажа възторга си и дори и поклон пред актьорския състав, който е изнесъл на плещите си този спектакъл, воглаве с режисьора, разбира се. Но казвам актьорите, защото налице ми бяха мъките на Савата, мъките на другите за неща още недоопечени, суровички, недосварени малко. Разбира се, аз гледам професионално на тези неща, защото знам, че в перспектива това ще се оправи и т.н.

Напълно съм съгласен с това, което каза Юлиан – да не повтарям, – с бележките, които направи и др. Гочев, но за мене специално – може да съм демодиран, не знам – нарушаването на четвъртата стена не е приемливо. Не знам защо и винаги когато излизам от публиката /участвувам един единствен път/ и се качвам на сцената, имам чувството, че с главата си пробивам една циментена стена. Тази четвърта стена е бетонна и... прозрачна. Не бива да се нарушава тази рамка. Така мисля аз. Разбира се, може да греша.

Имам впечатление от целия спектакъл, че действително е обърнато повече внимание на външната страна, на черупката, на обвивката, на ефекти, на каскади, на буфонати или на какво ли не, а вътре, сърцевината на тази прекрасна пиеса,... Аз четох един вариант. Познавам постановката на Стаматов, познавам филма, но сега се заслушах в текста и даже споделих с ...

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Но сега се заслуша в пиесата, нали?

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ:

Искам да ти кажа де...

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Заслуга има театърът, не само пиесата.

СЛАВКА СЛОВОВА:

Енчо, не се обиждай.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ:

Не бе, аз това не искам.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Не се обиждам, но понеже Вие казвате, че сега Ви направил впечатление текстът

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ:

Страшно силно впечатление ми направи и от това вадя такова заключение,

няма защо да се сърдиш.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Моля, моля...

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

Това е силата на театъра.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ:

Разбира се.

Много ми се искаше, когато започнаха двамата - Николайчо и Кирчо Кавадарков - наистина ^{имаше} да ^{да}повече общуване с публиката, по-задушевно да бъде, по-човешки да споделят всички тези прекрасни мисли, които авторът е написал. Някак си съвсем непринудено си спомних за един спектакъл, който гледах в Москва и в съзнанието ми изпъква Масалски, който ходеше с един молив и така интимно обясняваше на публиката, говореше, споделяше. Да не е толкова декларативно, да не е така...

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

"Възкресение", играеше го Качалов.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ:

Да, "Възкресение", Качалов го играеше, но не знам защо така ми дойде в съзнанието това нещо и ми се искаше да има поне част от него. Малко по-малко движения, да не са тези тичания, бягания нагоре-надолу и т.н. Разбира се, това са неща, които могат да се постигнат, актьорите са добри актьори и биха могли да постигнат това нещо.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

И двамата са добри актьори.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ:

Този вариант сме го опитвали.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ:

Мисля, че той е по-верен. Така мисля, може да греша. Иначе ми излиза на плакат и ми прилича на този плакат, който е сложен отзад.

Общо взето от спектакъла оставам с впечатление, че има

много ефекти, много е зрелищен, много излишни работи има, но да не ги казвам, защото се повтарят тези неща. Обяснявам си го, като знам при какви условия се работеше, времето беше много малко, този заболял, онзи го няма, пътувания на театъра, прекъсване на репетициите и т.н., и т.н. Всички тези неща, които ми се щеше да станат, биха могли да станат с този състав на много по-голяма висота и ако имаше възможност по-рано да се нанесат бележките на актьорите, те блестящо щяха да се справят и да запълнят и тези празноти, които според мене ги има в спектакъла.

СЛАВКА СЛАВОВА: Ако ги приеме режисьорът.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Разбира се, това си е мое мнение, аз само изказвам мнението си, ако ги приеме, ако не ги приеме, то си е негова работа.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Времето доста напредна и аз не искам да започвам с това, което всички казаха, кога трябва да бъдат съветите, затова ще последвам примера на моите колеги и ще говоря малко по-сдържано, защото от практика знам, че на другия ден след съвета няколко души актьори престават да ме поздравяват.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Нашето дело е грешно, греховно.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Да, неизбежно е и дано утре да не почне моята приятелка Жоржета Чакърлова да не ме поздравява, защото аз високо я ценя.

Присъединявам се към всички тези положителни неща, които се казаха за спектакъла. Много ми импонира смелостта на режисьора в една пиеса, която има много голяма сценична традиция. Аз съм гледал големия спектакъл на Тостаногов, гледал съм една много интересна постановка на Петерщайн в Западен Берлин, плюс всички български постановки на тази пиеса и мога да кажа, че много силна е гравитацията на ^{сценичната} традицията, създадена около

тази пиеса и в това отношение режисьорът трябва да бъде адмириран особено за няколко великолепно решени във втората част сцени на спектакъла.

И сега, когато текат минутите след финала на представлението, аз се питам кои са сцените, които най-много ми харесаха и без всякакво колебание отговарям съвсем категорично: три сцени - сцената на разпита на двамата офицери, сцената с хармониката преди сражението и финалната сцена, когато Алексей и комисарката непрекъснато отиват един към друг и не могат да се докоснат, да се целунат.

Питам се защо точно тези три сцени ми харесват най-много и също така съвсем категорично отговарям за себе си - защото в тях виждам присъствието на едно живо човешко дихание, чувствавам вътрешното психологическо движение в характерите, чувствавам органиката на човешкото поведение, чувствавам психологическата правда, която трябва да присъствува, независимо дали играем Чехов, дали играем Вишневски, дали играем Толстой. Правдата на човешкия характер трябва да присъствува във всяко произведение на театъра, независимо от неговия жанр, от неговия стил и т.н. Изгуби ли се тази правда на човешкия характер, губи се и магията на театъра.

Затова моята първа принципална бележка към театъра е следната. Мисля, че на този етап - меңе ми се иска на репетицията тази вечер да гледам като на един етап от движението на спектакъла към едно по-голямо съвършенство - не е постигната тази хармония между двата основни компонента в пиесата на Вишневски - патетиката, изображението, масовите сцени и психологическото разкриване на характерите, това съчетание, на пръв поглед едно-друго изключващо се, което трябва да присъствува във една интерпретация на пиеса на Вишневски. Доста силен е тук

превесът и аз ще повторя това, което казаха почти всички другари особено в първата част на спектакъла доста силен е превесът на пластичното, на музикалното, където чувствавам ръката на моя приятел Асен Гаврилов, който аз високо ценя и който блестящо се е справил, но в отделни случаи неговата силна творческа индивидуалност започва да доминира твърде много в спектакъла, особено в първата част на спектакъла.

Мисля, че първата част на спектакъла малко прилича на една красива коледна елха, твърде много претоварена. И даже ще бъде съвсем конкретен. Този багер, с който се изнасят телата на хвърлените в морето, не ми действа на мене зловещо, действа ми бутафорно, даже, извинявам се, леко се подсмиввах по време на спектакъла.

Това качване - за което и Юлиан намекна - на този младеж по въжето, за да скочи в центъра, е нещо, което чуждее на сериозния трагичен патос, който се търси в спектакъла. Изобщо пластическото, визуалното, музикалното в целия спектакъл и особено в неговата първа част взема доста силен превес в сравнение с движението на характерите. В редица от образите - аз ще кажа кои, това най-много се отнася до комисарката - аз не мога достатъчно релефно да видя движението на мисълта, преходите от едно състояние в друго. И Алексей, и комисарката - особено тези два образа, пък ако щете даже и командира, извървяват едно вътрешно развитие в своите характери.

Мисля, че ахилесовата пета е Жоржета. Всички знаете, че аз много високо ценя тази актриса, писал съм за нея, даже миналата година писах Портрет - бързам да се застраховам с няколко предварителни реплики, - тя играе великолепно...

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

В Портрета няма да пишеш за тази роля.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ:

Трябва да кажа, че адмиравам опитът на

режисьора да скъса с традиционните ботуши, с кожената куртка. В Тостоговия спектакъл актрисата играеше с ботуши и кожена куртка, но чувствавах едно вътрешно движение на човешкия характер, една човечност.

Вярно е - мисля, че някои се увличат, - че този образ по автора не е така силен и многостранно обрисован, както да кажем образът на Алексей. Върху този спектакъл и тази пиеса има огромна критическа литература и критиката е единодушна, че в образа на комисарката надделяват някои от елементите на експресионистичната драма, когато образът-символ измества на даден план образа-характер, но независимо от това все пак текстът на моменти е много силен и тук е прав проф. Гочев, който каза, че в образа на комисарката има доста различни гами на човешко поведение - и хумор, и ирония, и вътрешно напрежение, и трескаво движение на мисълта.

Всички знаете, че първообразът на комисарката това е известната аристократка Лариса Райснер, която преминава на страната на революцията, чели сме нейните мемоари и т.н., знаете, че самият Вишневски служи на кораба като картечар, на който кораб комисар е Лариса Райснер, и той пише образът от натура, той не го измисля, защото той самият е участник в Октомврийската революция.

Приветствувам тази бяла рокля, макар че и мене ме дразни, приветствувам опита на режисьора да излезе от традиционното, но този стил на интерпретиране не мога да го приема. На отделни моменти Жоржета Чакърва ми прилича на движещ се бронзов паметник на сцената, вместо на жив човек, с тази отнетната назад глава, с тези реплики, от които три четвърти се казват в публиката, а не на актьорите. Просто имам чувството, че тя е нещо смутена, като имам пред вид, че я познавам като една много

пластична във вътрешния и във външния смисъл на думата актриса. Искам да кажа на Енчо, че тя е нещо смутена, че тя играе с едно голямо вътрешно напрежение, че играе монотонно. Основната гама, в която тя държи образа, това е почти винаги едно горно "до", а закон на сцената е, че не може един образ да се държи непрекъснато в един тон. Особено в диалозите ѝ с Алексей и с командира, които са възловите и философското зърно на пиесата е съсредоточено в тези два диалога, там се разкриват позициите на образите, защо е този търсен от режисурата публицистичен патос да се крещи в зрителната зала текстът, когато тя трябва да го говори целенасочено към съответните партньори.

Смушава ме това присъствие на Жоржета. Още веднаж казвам, тя е актриса, на която е органически чужд този маниер на игра. Някоя друга актриса може би ще ни завладее с една емоционална експресия, но Жоржета е актриса на психологическия детайл, тя е актриса на тънкия психологически анализ - нека си я спомним как играе в "Унижените и оскърбените" и т.н.

Мисля, че тук трябва да се насочат усилията. Това е втората ми принципиална бележка.

Имам и една друга бележка, която се отнася до масовите сцени, тъй като те имат също принципиално значение за един спектакъл от рода на "Оптимистична трагедия". Независимо, че във втората част на спектакъла има много силни режисьорски решения - вече казах за сцената с хармониката, самата финална сцена на спектакъла много ми хареса, но не ми хареса това оперетно появяване на моряците облечени в бяло. Другари, много е директен този символ. Ясно е за какво става дума. Моля ви се, оставете ги да умрат спокойно, този флот безсмъртно да умре! Толкова хубаво е намерен този финал и защо е това появяване на тези момченца, които изведнаж с тези чистички, белички, усмихнати личица

започват да ни водят към нещо друго, към друго емоционално усещане.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Към някакъв пресилен оптимизъм.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Аз мисля, че финалът трябва да завърши много по-сурово, така както го е замислил и както го е осъществил режисьорът. Даже аз мислех, че те няма да паднат. Може би тук действуват някакви предварителни асоциации в съзнанието ми.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Хубаво е направено, падат след третия залп.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Още веднаж искам да подчертая успеха на режисурата и на Асен Гавраилов във втората част, където има блестящи пластически решения, обаче виждам нещо, върху което, ако не се приеме, би могло да се разсъждава. Няма ли известно противоречие в построяването на масовите сцени в следното. На места в някои от масовите сцени, които са много важни в тази пиеса, се върви към търсенето на една подчертана условност, т.е. даже се използва и каданса, което е един съвършено условен прием за условното изкуство на театъра, докато в други сцени се върви към една страшно буквална директност с това безкрайно маршируване... за да видим, че не могат да маршируват, като това е направено съвършено стриктно съвършено фотографски точно, съвършено буквално. Това не е ли едно противоречие все пак в подхода към толкова важния компонент на спектакъла - участието на моряшката маса?

В заключение бих казал, че аз повече задавам въпроси, не искам да бъда категоричен, защото вдруги ден е премиерата и не бива да смущаваме актьорите. Даже аз давам един приятелски съвет на моя приятел Енчо Халачев разговора с актьорите да го води по възможност по-деликатно, не е необходимо един ден преди

премиерата да се казват всички неща. Разбира се, той с Жоржета трябва да има един разговор. Аз вярвам в нейната интелигентност.

Изказвам се по-предпазливо, но независимо от това някои въпроси остават в мене. Те не са задължителни нито за режисьора, нито за актьорите, може би не съм прав, може би имам някакви субективни виждания или искам нещо друго, което режисьорът не иска, макар да виждам горе-долу какво иска той.

С две думи да формулирам това, което искам от спектакъла, казано най-кратко и най-схематично: очистване на всичко това, което ми пречи да видя движението, сблъсъка на човешките характери, особено в първата част на спектакъла, и в образа на комисарката да се подчертае основното, с което тя спечелва тази разюздана стихия, освободена от оковите на паризма от революцията. Тя спечелва двубоя с водача, затова защото на неговата античовешка, антихуманистична философия тя противопоставя дълбоката човечност и дълбоката вяра в човека.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Спечелва Алексей.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Това е човешкото, а не този декларационен и фалшив, креслив фанатизъм, който не върви, който може би също има място, особено когато казва на командира, че не ни трябва миналото и че ще създадем всичко наново и т.н. Това е остатък от периода на култа, неизживяни моменти от него, това е данък на времето и наивитет в красивия смисъл на думата.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Когато уважавах историята, няма нищо лошо.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Лариса Райснер е аристократка по произход и образование.

Аз искам да вярвам в успеха на спектакъла
Мисля, че той ще расте. Имам пред вид и други постановки на

Енчо Халачев, които се развиват. Помня това от времето, когато работех в театъра. При полската пиеса, която правихме, по време на премиерата много неща бяха разклатени, но след това стана една от най-силните постановки. Вярвам в развитието на спектакъла, искам да вярвам в него, но явно е, че има и много въпросителни.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Много неща се казаха и не искам да ги повтарям. Съгласен съм с посоката на мислене на всички колеги и в оценката на положителните неща, и в критическите забележки.

Първото нещо, което искам да кажа, е, че имаме едно ново тълкуване на пиесата, съвременно тълкуване. Всички сме гледали многократно тази пиеса в различни решения. Режисурата и театърът сега са разкрили някои страни, които не сме усетили досега. Това е много важно, то всъщност определя оригиналността на режисьорската концепция, на целия спектакъл.

В какво виждам аз тази оригиналност?

Пиесата има много пластове и някои от тях са интересно и сложно разкрити. Мисля, че все пак режисурата гледа на пиесата като на един разказ, разказва едно сложно, драматично, трагедийно събитие и оставя някои други страни. Мисля, че поради много от тези неща, които се казаха тук, не се стига до метафористичното обобщение, каквото пиесата предполага. Не се достига и до тази експресивност - не говоря за експресионизъм - в поведението на основните действащи лица. Работите се обясняват малко и се разказват, което е колкото добре, понеже се строят едни реалистически изградени внушения, характери и пр., толкова и зле, защото това се превръща в някаква слабост.

Пиесата е построена от много епизоди. Имам чувството, че

е недостатъчно разнообразието в композирането на отделните епизоди. Ще кажа един пример - сцената със старата жена, която е "загубила" кисията си с парите. Аз не разбрах какво е мястото на тази сцена в общия ход на действието. Може би греша.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ: Като помислиш, ще обобшиш.

ДИМИТЪР КАЛУШЕВ: Аз зная каква е пиесата, но трябва да се постави така остро, че да се разбере.

Второ, бих желал тази старина, Енчо, да има нещо наивно, беличко, защото всичко се слива в един тон. И тук имам една обща бележка. В много от постановките, които сме гледали досега, обикновено анархистите се показват като една шарена, пъстра пап-лач, а тук режисьорът е избягал това, но отива в една обратна крайност. Струва ми се, че има едно противопоставяне между комисарката и целия този полк, което може да се изрази и с костюма. Това ти си поискал да постигнеш навярно по един обратен път с този костюм на Чакърлова, но ми се струва, че образът на комисарката носи ред и дисциплина, по-висока степен на съзнателност, скромност и вътрешна съсредоточеност и тук има едно противопоставяне на всичко. Желая да се въведе ред и една комунистическа съзнателност. Това са известни неща, но аз ги казвам, защото ги имам като впечатления от спектакъла, като нещо може би недостатъчно осъзнато.

Ще се присъединя към колегите и ще направя едно общо пожелание. Нещата трябва да се съсредоточават в себе си и просто трябва да се върви към психологическа вгълбеност, почти към камера, защото има толкова много излишества, които раздробяват цялостната композиция на спектакъла.

Имам и някои конкретни бележки за актьорското изпълнение.

Смятам, че Венелин Пехливанов е неудачен като Вайнنونен.

Вижте, този образ е сив...

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Не е верен.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: ... не е верен, той не е интересен, той не подхожда за тази роля, няма решение и смятам, че това е погрешно, а това е много важно звено в цялостното изграждане на спектакъла.

Мисля, че и присъствието на Стефан Данаилов е много общо.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Уморен е, участва всяка вечер.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Не знам къде участва и какво прави.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Прав си.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: После всички викат по един и същ начин и по този начин искат да покажат и грубост, и стихия, и пр., т.е. да се покажат анархисти.

Съгласен съм с положителните неща, което се казаха за Велко Кънев, но мисля, че колкото повече отива към края на спектакъла, толкова повече трябва да се освобождава от тази комедийна характерност.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: От старите замазки.

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Той си играе все едно и също, все търси някакъв контакт, някакъв ефект пред публиката - и с диалекта му, и с опростачването му, а той отива към едно просветление, към едно изясняване, към приобщаване към революцията. Това е твърде важно според мене в решението на образа и за целия спектакъл.

Много безцветно ми се видя завръщането на Иван Тонев на сцената.

Съгласен съм с всички положителни неща, които се казаха. Хубави неща мога да кажа за Михаил Петров.

Много ще ми бъде любопитно да видя как Камелия Недкова решава този образ, друго решение ли има, в същата посока ли се движи.

Струва ми се, че пластиката, за която говори Каракашев, не само е в повече, ами е естетически нееднородна със същността на самата пиеса. Бих предпочел в някои възлови сцени, особено когато маршируват, да се почувствува масираността страшно много и да се получи чувството за сила, мощ, дисциплина, а не да минават по 15 души едни карикатури пред нас. Това евтинее, другари, това е лош вкус. Защо ще маршируват? Тя стои и приема парада! Ами изхвърлете го, какво от това, че е по Вишневски. Ако нямаме възможност да организираме масовите сцени внушително, монолитно, компактно, няма защо да ги даваме. Ние трябва да почувствуваме, че този отряд се е дисциплинирал и тръгва на бой, в него е навлязло новото комунистическо съзнание и това да звучи монолитно за целия спектакъл.

Поставям под съмнение навлизането в залата и някои подобни неща. Боевете са в повече и има елементи на неестетическа еднородност със самата същина на спектакъла.

Кавадарков се губи. В началото беше интересен, защото е по-раздвижен, има нещо по-житейско, по-анекдотично в цялата работа, но след това избледня и гласно, и като осанка, а тук трябва да бъде и с глас, и с осанка, и с внушение. Някак си работата става битова. При Николай Николаев нещата мисля, че стоят много по-добре.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Помниш ли Балабанчето навремето, 1,20?

ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Помня, това беше ужасна постановка, образец на натуралистичен театър, бутафория и т.н. Тук за такива неща не може да се говори, но спектакълът е претоварен и трябва решително да се чисти.

За мене Сава Хашъмов е проблем за премиерата и един модус да се намерят три-четири репетиции още, за да стане един добър спектакъл.

- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Да се отложи ли?! Няма начин.
- СЛАВКА СЛАВОВА: Савата трябва да мълчи два-три дена, разберете го.
- ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Савата ще мълчи утре и други ден.
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Вижте, положението със Савата е - позволявате ли да кажа?
- ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Да.
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Положението със Савата е трагическо - има остър фарингит с още нещо, което лекарите днес не са му казали и той днес се напъна...
- РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Какво значи това "още нещо"?
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Да, да, още нещо, опасно за цял живот.
- СЛАВКА СЛАВОВА: За цял живот да си загуби гласа.
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Няма друг начин и ако той утре не мълчи в събота ние не можем да имаме премиера с гост др. Тодор Живков.
- СЛАВКА СЛАВОВА: Отложете премиерата с няколко дни и оставете Савата да мълчи.
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Сиреч утре вечер представлението е застрашено. Ако Художествения съвет иска да види представлението с участието на Камелия и то се осъществи с публика, Савата ще не ще трябва да говори, не може да шепне, а това означава да нямаме в събота премиера.
- ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Много е силен в първата част, играе с голямо достойнство.
- ДИМИТЪР КАНУШЕВ: Да, той е умен, точен.
- ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Но защо се напъва във втората част, като няма глас, пък там е и слаб.
- РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ: Ама актьор може ли да се въздържа да не играе!

СЛАВКА СЛАВОВА: Аз исках това да ви кажа, позволявате ли? - Какво присъствие има Савата с това, че говори така.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Ставаме трима пресипнали, и повече дори

СЛАВКА СЛАВОВА: Изведнаж се добива някаква тежест.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Искам да ви кажа, че за мене независимо от бележките, направени на нашия художествен съвет, днес на наша сцена - понеже това е първа среща с публиката - се роди един революционен спектакъл, по какъвто отдавна всеки един от нас е изпитвал носталгия в репертоара си.

Искам да благодаря на ръководството на театъра, на главния му драматург Чавдар Добрев и най-вече на режисьора Енчо Халачев, който се спря именно на първата авторова редакция на пиесата.

Това, за което вие днес всички тук говорихте - за свежия и невероятен текст, е геният на Вишневски, открит и показан в този първи вариант, първа редакция на пиесата и всичките тези съвременни теми, които ни вълнуват по един или по друг начин - темата за това дали можеш да убиеш човек, вървял до този момент с революцията и предаващ я вътрешно, но не предавал и субективно прав, т.е. със субективна своя правда; дали темата за смърта, която се превръща в безсмъртие, когато е в името на идеала и в постановката страшно силно звучи какво е смърта за нас - според мен налагат нашият Художествен съвет да препоръча тази патетика, тази романтика, която има този спектакъл, да бъде постигната с още по-силно вътрешно преживяване и с блясък, защото затвореност и четвърта стена за този спектакъл е гибел. Това е противоположано за естетиката на Вишневски и е чуждо.

От това, което за мене е като актьорско постижение в тази постановка, за първи път в историята на тази пиеса са трима души - Алексей на Велко Кънев, комисарката на Жоржета Чакърова и сифилистика на Стефан Данаилов. За първи път в историята има такова решение на тези три образа - съвременно, подходено по новому, спорещо с всичко, показвано досега. Аз познавам много версии на тази пиеса, познавам и версията на Тостаногов. Твърдя, че комисарката на Тостаногов е един математически изграден образ, съвършено изграден като конфликт и действие. Тя беше каменна и не въздействуваше. Жоржета постига нещо невероятно. Тя тръгва от фанатизма, от тази невъобразима жена, която попада в анархията на полка и си позволява хуманистични, човешки интонации едва в диалога с Алексей, когато се бори за Алексей. Постепенно този хуманизъм се засилва и очовечава ~~нето~~ на тази идея се постига във финалната сцена. Това движение никога не е било в сценичната история на тази пиеса. Поздравявам режисьора за това решение!

Актрисата имаше бляскави репетиции и тя ще ги върне. Естествено е първата среща с публиката да отнеме нещо от този блясък, който имаше в репетиционния процес.

Действително в този спектакъл има много актьорски постижения, постигнати в каторгата на едни репетиции с аматьори. Те са професионалисти от киното, спортисти от ВИФ и, разбира се, очарователните 6 студенти от ВИТИЗ, които допринесоха изключително много за озвучаването на този спектакъл. Но режисьорът се бореше в продължение на всичките тези месеци това нещо да звучи професионално като една маса. И когато целият този полк тръгва към комисаря, за мене това действа силно. Когато този полк тръгва от казачока към марш, за мене това действа силно. Има редица сцени, които като обобщение са постигнати великолепно

и не мога да намеря нищо формалистично в тях като решение.

Освен тези три актьорски постижения, които ми правят силно впечатление, действително епизодът с Юри Ангелов е великолепен цялостно като сцена, не само актьорът. Има още една такава сцена, която лично на мене ми действа много силно - смъртта на Вайнionen. Това е една силна метафорична сцена - един комунист с по-ограничен поглед към революционните процеси е жертва именно на това свое късогледство, и комунист, оказал се не на мястото си, пуска врага. Страхотен пробив! Това е темата и на комисарката, която във всеки момент предвижда, прогнозира и е мотор на тези събития. Смятам, че в спектакъла това е построено много добре.

Като нещо, което има още да се доизгражда, ми се иска Черкелов в първата сцена и в сцената на заседанието във второ действие, когато канят при себе си комисарката на масата, а също и във финала да извлече по-трагично темата на този водач. Той има възможност да направи това. Водачът допуска една огромна грешка и ние трябва да чувствуваме и още по-силно да усещаме неговото присъствие в убийството на моряка и на бабата. Той е този, който противопоставя и контрамярката на комисарката и на проваленото изнасилване са тези две убийства. Това е той! Това е анархията, която убива! Това е грешката, която отдалечава полка от него. И тази трагична тема звучи в темата на самото заседание и в последните финални реплики: "И на мен не вярвай". Старото трябва да се изпълнява докрай. Това чувство ми се иска да бъде подсилено още и да бъде в този вътрешен подтекст, както беше направено във финала: "Да живее революцията". Тази трагическа тема да звъне и там.

"На добър час!" на този спектакъл и на театъра!

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Антония, ти като че ли четеш правителствена декларация.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Така се научихме да говорим, др. Фучеджиев.

ВАНЧО БАНОВ: Мене ми се струва, че преди всичко трябва да отбележим един не само нов като външно отношение поглед към постановката, а битрябвало да отбележим едно ново прочитане на постановката.

Процавайте, аз се изказвам към края на заседанието, но ми се струва, че нас все още ни тегли, както каза много добре др. Каракашев, гравитацията на старите постановки. Тук режисьорът, струва ми се, не иска да прави постановка в чест на Октомврийската революция. Той се отказва по принцип от едно такова разбиране и иска да направи една постановка за какво ни беше нужна тази Октомврийска революция, той иска да ни говори за това ново, което ни донесе Октомврийската революция и мисля, че той го провежда доста тънко и деликатно. Тя ни донесе новото отношение към човека, вярата в човека, това, без което съвременността не може.

И аз мисля, че постановката на Енчо Халачев кореспондира не толкова с годишнини и с тям подобни, а тя кореспондира с тревогата на нашето време, богато с всевъзможни революционисти - аз не ги наричам революционери, богато с всевъзможни убийства, богато със заплахи, със стремежа да се жертвува революцията в името на революционните фрази и в името на една борба за власт.

Трябва да кажа, че именно тази тема на хуманизма, възпитателна в спектакъла, за мене е най-ценна и тя е, която според мене определя неговата съвременност.

Ние всички сме гледали различните постановки, всички сме чели пиесата и литературата около нея и все пак ще трябва да признаем, че тук видяхме тези мисли. Енчо беше прав, като

направи една горчива бележка, която не беше отрицателна, а бележка на горчевина. Наистина тук видяхме тези мисли.

Мисля, че в това отношение постановката е остро тревожна остро авторска, остро вълнуваща за проблемите на нашето време. Търсейки новото, като всеки талантлив автор, мене ми се струва, че Енчо Халачев на доста места е искал да бъде провокативен, да провокира нашите досегашни представи и да ги обърне от другата страна. И тук другарите бяха прави, че на някои места той е прекалил, т.е. хвърлил е повече бои, отколкото трябва. Някои неща се дори повтарят.

Отбелязаха се силните моменти на постановката. На мене ми направи най-силно впечатление в първата част внезапното появяване на целия полк отпред и слизането му по стълбите стълба по стълба, стълба по стълба. Това ми носи вече усещането за полк, носи ми усещането за човешко множество, което трябва да се защити, което ще се бие, за да защити другите. След това обаче този церемониален марш за мене лично е повторение на тази сцена.

Мисля, че това, което можем да пожелаем на Енчо Халачев, който сам достатъчно добре може да реши нещата, е да му кажем, че идеята в неговия спектакъл е достатъчно вече ясно изведена и че допълнителни украшения към тази идея не трябва да има.

Също така и аз смятам, че финалното появяване на белия полк прозвучава малко...

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Декларативно.

БАНЧО БАНОВ: ... не от тази опера, но трябва да ви кажа, че трудно се намира решение и ако не се намери, все пак е по-добре това да остане.

Аз за актьорите няма да се изказвам, защото това не е моя работа, не съм театрал.

Това е, което исках да кажа.

НИКОЛИНА ЛЕКОВА: Аз вярвам в растенето на спектакъла, който тази вечер се роди, че всяка вечер ще върви от добро към по-добро и искрено пожелавам "На добър час!" на режисьора, на актьорите, на Асен Гавраилов и на всички виновници за създаването на този спектакъл.

ИЛИЯНА ДРУМЕВА: Аз ще кажа само няколко думи, защото времето доста напредна, а и всичко, което казаха моят професор и моите колеги театроведи, съответствува напълно на моите мисли и на моето усещане за спектакъла.

Мене особено ме радва обстоятелството, че на сцената именно на Националния академичен театър "Иван Вазов" се прави опит - казвам опит - не само за нов прочит на "Оптимистична трагедия", а за един нов сценичен похват, за един нов постановъчен стил, за един нов режисьорски маниер, който включва такива не съвсем обичайни изразни средства и не често срещани се на нашата сцена. И дали др. Енчо Халачев е прекалил с каскадърите или с маршируването на войниците, това за мене в момента не е проблем. Той ще съумее, ако разбира се, е убеден в някои отношения, да дозира онези елементи, които в един или друг случай не намират точното си място. Но в основата този подход към пиесата и въвеждането на този режисьорски маниер мене силно ме вълнува и буди у мене доста интересни мисли в перспектива.

Струва ми се, че в това е сполуката на неговата постановка. Дефектите ще съществуват, не може от първия опит да се тръгне по един нов, неизпитан път, без по него да на се спънем, но важното е че този път започва добре.

Всичко това и целият спектакъл дават основание за други разговори, за други теми, които, отнасяйки се до тази постановка, се отразяват и върху други спектакли с не по-малка сила. Имам

пред вид следното. Тук се говори за сполучливо или несполучливо изпълнение на този или онзи образ и главно разговорите се центрираха, естествено, около образа на комисарката. Аз мисля, че там отново личи примерът за един недостатък, който напоследък вече започна да се среща и на нашата сцена - липсата на втория план. Много от актьорите започнаха да играят без втори план. Когато се отнася до по-малък, епизодичен образ, това би могло да се подмине и да се прости, бих казала да се извини донякъде, но когато се касае до един централен образ, който носи много голяма идея, тъкмо в развитието си, не може да изпуснеш ти втория план.

Жоржета Чакърлова играе великолепно винаги, но тук тя играе - казвате с патетика, аз бих казала дори с екзалтация, и с това приключва изграждането на нейния образ. А във втория план, в който бошуват всички онези преживявания, всички онези вълнения на тази млада жена, ние ги изпускаме.

Мисля, че в това отношение пример за актьори, които усещат втория план, са Велко Кънев и Георги Черкелов. Много по-голяма роля на Велко Кънев, много по-малка по обем на Черкелов, но при Черкелов особено много и плътно е изразено онова, което се отнася до образа на водача.

С този пример искам да докажа, че не е важно какъв е обемът на ролята, а е важно отношението към нея.

Разбира се, аз също смятам, че в много отношения би могло да се процедира към известно пресяване на някои прекалени неща - каскадърите, които идват в повече, полкът, който марширува и виждаме все едни и същи хора, само че са се разрешили, и това действа напълно бутафорно и излишно. Също така и двамата водещи доста олекотяват задачата си, дори малко отиват към естрада и Николай, и Кавадарков.

Тези неща биха могли да се изчистят и аз не се тревожа за тях толкова, колкото за основни принципни положения, които се отнасят до втория план. Ние забравихме в нашата практика какво значи втори план на ролята, а това е азбучна история. И вторият момент, който тревожно бие сигнал, това е въпросът за словото. Аз страшно много се възхищавам на Велко Кънев, но никак не мога да се примиря с неговото "не моа", "тя лъга" и други неща от този род, които са елементарно задължителни работи в словото на един актьор. В това отношение трябва също да се внимава. А това, че ще се закачи един и ще падне, а друг няма да падне - това са неща, които режисьорът ще премери и той си отговаря за тях. За всички неща, които представляват актьорски професионализъм, и то на сцената на първия театър в страната, ние сме длъжни да мислим, взимайки повод от този спектакъл.

Аз пожелавам "На добър час!" на спектакъла.

КРУМ ТАБАКОВ:

Ще кажа само едно изречение. Музиката е написана добре, много силна е по посока на вкарването на ужас, на хаос с най-съвременни средства, което малко по моя вкус надвишава мярката, защото асоциациите са за катаклизми от прекалено близък характер.

За съжаление, което режисьорът, а не композиторът е изисквал, е това, че е лишена от каквото и да е друго присъствие като атмосфера или като някаква емоционална страна и е акцентирано единствено на всяването на този апокалиптичен ужас с гласове и с всички възможни средства.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Аз виждам, че умората у всички вече е много голяма поради напредналия час, и у мене тя не е по-малка, пък и не зная дали много трябва да

говоря, като съм претрупан с толкова впечатления и с толкова изказвания от тази вечер.

Правилно се каза, че пиесата не може да не води до сравнения, още повече че е така позната у нас, гледана е и в Съветския съюз, и в други театри по света и аз преди малко съвсем не се пошегувах, като казах, че все пак от тази сцена се е чул този съвременен текст, от постановката именно в нашия театър. Много любопитно би било да прочетете варианта, който съществува и да видите дали така съвременно ще ви звучи. Той е отпечатан и този вариант съществува.

Съзнавам цялата сложност, с която се е нагърбил театърът и лично аз. Огромна сложност! Това е едно велико произведение за мене, едно гениално произведение, създава го един велик новатор Всеволод Вишневски и велик не само в Съветския съюз, но велик на XX век писател-драматург. И мисля, че оттук трябва да тръгнем, когато разглеждаме неговото произведение - тези новаторски тенденции, това разчупване на старите канони на драматургията и създаването на съвършено нов тип драматургия, неизследван, неизвестен. Той самият говори, че се е повлиял много от античната драматургия. Вие виждате, че прави опит за някакъв моряшки хор. Влияе се от Шекспир, но най-вече от своята революционна идея за създаване на нов тип театър според неговите разбирания.

Мисля, че всичко това трябва да се има пред вид, когато се тръгва към разглеждането на неговата творба. Лесно е да искаме да присъствува и Чехов, да присъствува и Толстой, да присъствува и дълбокият психологизъм, и всичко да е наред, но забравяме, че преди всичко пиесата, която е разделена на три действия, започва в първо действие почти като плакат и то не защото съществува този плакат в оформлението. Цялата първа картина е решена почти

плакатно. Второто действие навлиза в значително по-големи дълбочини в изследването на човешкия дух, както обича др. Каракашев да казва често. Третото действие пък съвсем напуска даже и тази форма и започва нещо по-друго. Аз не правя антракт между второ и трето действие, но вие сте почувствували малкия антракт, който се получава между тях и разбирате, че започва третото действие. В това действие авторът напуска сюжетният ход и започва да се интересува от други по-значими неща и стига до боравене с по-метафоричен, по-алегоричен език, с езика на символа, с онези стойности, които могат да определят категориите на страх, на живот, на смърт, на доблест, на героизъм, на хуманност и т.н.

Мисля, че ако с една дума трябва да се определи стилистиката на неговото произведение, това е една остра експресивност. Тази експресивност е търсена в нашия спектакъл, в неговото решение. Разбира се, границата между експресивността и патетиката е много крехка. Тя е крехка, счупва се и отмъщава страхотно тогава, когато не е достатъчно органично подплатена, когато липсва органиката в провеждането на това макар и на пръв поглед патетично и аз бих казал ярко и яростно революционно откровение.

Много трудно е, разбира се, при това напрежение да се запази тази деликатна граница на една безусловна органичност и на една неимоверна извисеност. Това са неща, с които не всеки ден нашият театър се среща в практиката си, по-специално Народният театър. Това са трудности, които са стояли пред нас и продължават да стоят. При това ние се срещаме за първи път с една публика след ужасно напрегнати ежедневни сутрин и вечер репетиции, без да има отдых за преосмисляне на направеното в сутрешната репетиция и за онова, което трябва да се постигне във вечерния спектакъл наново.

За чест на актьорския колектив трябва да кажа, че всички

страшно мъжки и всеотдайно работиха. А това, че не всичко и у всекиго се е получило така, както ни се иска да се получи, си има своите причини. Разбира се, аз не мога да се съглася с много крайните изисквания, които са строго индивидуални, примерно за четвъртата стена и за прозрачността на четвъртата стена. Този спектакъл не може да се играе с четвърта стена, пък и не само този, но и много други спектакли и за мене не съществува това понятие четвърта стена.

Мисля, че при първото срещане с публиката е неизбежно едно стягане, неизбежно е едно вътрешно стъписване, което лишава до голяма степен блясъка, артистичността, хармоничността, удоволствието от играта при дадените обстоятелства, които дават невъроятно друг чар, друго усещане и друго възприятие. Ако питате мене дали съм доволен от спектакъла тази вечер, аз също бих ви казал, че не съм доволен по тези съображения, за които току-що говорих. Но аз знам, че това е в силите и възможностите на актьорския състав, пак подчертавам това, безпределната му ангажираност и борбеност в постигането на резултатите, към които ние сме се стремели.

Не го казвам за оправдание, но много е лесно да се правят нападки и обвинения по отношение на актьорската маса. Много лесно му е, др. Каракашев, на Кралския шекспиров театър да направят това блестящо произведение, което гледахме преди няколко дни на телевизията, но там играят само професионалисти и в най-малките ролички, а не каскадьори, които трябва да бъдат и актьори на сцената, които трябва да умеят и да се пулят, и да присъствуват като една неотменна моряшка маса, която е и главен герой в края на краищата. Аз не мога да си представя тази пиеса без присъствието на тези моряци в основата ѝ.

Разбира се, вероятно може да са допуснати и увлечения, но

аз пак казвам - когато тези ушлътнения не са достатъчно силни, тогава дават повод за една такава неудовлетвореност и вероятно неточност.

Мисля, че даже това, което се постигна с тези хора, които са далеч от театъра, при тези тренировки, и да бъдат накарани да обичат театъра, или поне да бъдат в най-добрия случай всеотдайни към театъра, което те показват със своето присъствие, е вече нещо положително в тази насока.

Аз не знам доколко монументалните спектакли и строгите спектакли са по-добри. За съжаление не съм гледал спектакъла на Тостаногов, но като знам режисьора и неговият почерк, вероятно е бил добър, обаче той е бил вероятно с времето си. Доколкото знам, той е бил поставен през 1955 година и вероятно е носил всичките белези на това време. Ние все пак живеем в 1981 година и не можем да си позволим да си служим със същите средства.

Тук искам да се допълня и да се уточня: не от суетност да бъде оригинален и да не прилича на другите постановки, а чисто и просто от много по-простото усещане и задължение този спектакъл да бъде направен за 1981 година, а не за 1955 или за 1932 година като блестящата постановка на Таиров, за която всички сме чели много от литературата.

Това са трудните проблеми, които, поставени от автора, изискват да се намери деликатният баланс за тяхното кореспондиране с нашето време. Иначе не знам за какво трябва да се прави пиесата, ако тя трябва да бъде наистина само революционно възкресяване или за да се заплати само тази дан за някаква си годишнина.

Аз несъмнено пристъпил към произведението от тази гледна точка и дълбоко убедено съм се опитвал да защитавам и да извеждам тези теми и проблеми, които, някъде на вас ви се струват

недоизведени, недонаправени. Аз също имам свои собствени забележки към самия себе си в това отношение, но мисля, че достатъчно многообемен е материалът, с който ние се срещаме, достатъчно много проблеми той създава около неговата организация и около неговото пълноценно звучение, за да искаме от първата среща с публиката да се получи и първият шедевър.

Аз дълбоко вярвам - за трети път го казвам и с това не кокетнича - в актьорския състав, който до голяма степен ще се освободи от това първо напрежение, от тази бойна среща с критици и с публика, която не може да не влияе, от това, че днес са репетирали до 2,30 часа и че са дошли от 5 часа отново за представление, от това, че гласът на един от главните герои е отпаднал, което също тонално влече към други неща. Вие говорите за първата сцена между Жоржета и командира, но той шепне, той е лишен от възможността да контактува в пълния смисъл, в който е контактувал тогава, когато е бил с нормалния си глас. Това влияе не само за тази сцена, но изключително много и върху цялата обща тоналност на представлението. С това не може да не се съобразяват останалите актьори.

Много бележки се направиха по отношение на първата част. Аз мисля, че тя даже е много по-атрактирана от автора, отколкото е в предлаганото решение, което ние правим. Вземете пиесата, прочетете я и ще видите колко ярко демонстративно, плакатно, атрактивно е решена цялата първа част, включая и двамата водещи, при които до голяма степен при нас имаме тъкмо обратното - обърнати са към една много по-голяма сериозност, по-голяма вгълбеност е търсена в тях, по-голям мащаб и разнообразие, отколкото в другите закачки. Дори аз съм съкратил чисто злободневни закачки, които съществуват в произведението, като сцената с тримата зрители, сцената с показване на балогвардейски офицер и типа герой

положителен и отрицателен и т.н., и т.н. Всичко останало е правено с оглед на запазване мащаба на пиесата по автора и е един сериозен опит - ако сме успели - да вървим в унисон с тази експресивност, която за мене е абсолютно задължителна по автора, задължително експресивно трябва да се играе и в театъра. Трудно ни е много, но искаме да се надяваме, че в края на краищата ще постигнем много по-големи резултати, отколкото това, което ви представихме.

Разбира се, вие сте с абсолютното право и аз никога не се сърдя да говори всеки така и това за онова, което е видял сега в този момент, в този час, а вие знаете, че никога един спектакъл не прилича на друг, тъй като той всяка вечер се ражда и всяка вечер умира при конкретни обстоятелства, пред конкретна публика, пред конкретна атмосфера, пред конкретно възприемане и гледана с определеното общуване с другия компонент - зрителят.

Така че мисля, че този спектакъл, който сега се ражда, също така ще търси тази своя конкретна атмосфера в зрителната зала с онзи зрител, който ще отиде да го гледа, и с неговия точен адрес.

Много подробно си записвах всички бележки. Разбира се, от първо гледане те са абсолютно верни, но те са погледнати все пак отстрани и липсва един процес на приближаване към този факт.

За съжаление наистина времето е малко и аз не мисля, че спектакълът е доработен и че няма какво да се прави по него, но ние сме изправени пред това фатално време и затова и репетициите бяха така сгъстени - сутрин и вечер.

Много упреци се отправиха по адрес на комисарката. Не забравяйте, че ние нямаме втори състави, с изключение на дублирането на комисарката, но това за нас е втори състав за цялата пиеса. Тази трудна и тежка роля се радделя между две изпълнителки

и сега те .делят репетициите - едната репетира днес, другата ще репетира утре. Това също носи своята сложност и затруднения при решаването на един такъв проблем.

Далеч съм от мисълта да защитавам в случая сега Жоржета Чакърова, но тя наистина има много по-силно вътрешно озарени сцени и аз мисля, че комисарката носи именно това озарение от революцията с една много по-силна и категорична органичност, която завладява и стига с много голяма сила до зрителя. Не мисля обаче, че това, което показва, е най-доброто, което можем да видим или че това е таванът ѝ. Казвам го не защото пожелавам да не бъде таванът, а защото съм видял, че не е таванът това, което всички ние видяхме тази вечер. Това е един много сложен образ и трябва да призная, че не е така богат, както образът на Алексей по автора. Мисля, че Владо беше този, който каза това. Сравнете най-ния монолог с монолога на Алексей за собствеността. Да сменим ролите и нека да ги изпълнят обратно - за собствеността и за защитата, която трябва след този страшен монолог, звучащ толкова потресающо силно и страшно, да намери също така потресающ отговор, който да реши изведнаж проблемите, които изобщо не се решават, а се поставят за решаване.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ:

Там не е задължително да ги противопоставиш.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Аз не ги противопоставям.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ:

Тя не му се противопоставя, аз съм убеден, че тя е съгласна с него и трябва да продължи, а не да спира.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Аз казвам да отговори. Разбира се, че има доближаване.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ:

И в това е очарованието.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Разбира се, че има доближаване, разбира

се, че има едно усещане на близост. Как иначе, ако това го няма, ще стигнем до финалната сцена, когато се говори за любов.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Но трябва да са близо, а не единият на единия край на сцената, другия - на другия ѝ край.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Извинявайте, др. Черкелов, няма значение къде седиш на сцената, дали стоиш на единия или на другия край.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Е, не може да няма значение.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Е, хайде сега да не спорим. Извинявайте, но не ме прекъсвайте, сега говоря аз. Ако трябва да спорим, нека да останем с вас и да спорим.

Говорих доста дълго и вероятно някои хора вече се дразнят от това. Аз мислех изобщо да не говоря.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Никой не се дразни. Защо мислиш така?

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Както виждате, аз слушах много внимателно, не репликирах никого и си записвах всичко, главно критическите бележки.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Аз не се изказах и ти не си благодарен от това!

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Твоята трактовка не се отличава от неговата мисъл - Жоржета се стреми да продължи мислите на Алексей. Неслучайно те накрая се сближават.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Точно това казах и аз.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Става дума за внушението, за средствата.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Нали това казвам в момента, че е един процес, който се изживява, който трябва да се извърви естествено, за да стане Алексей това, което става на финала, т.е. приеме революцията.

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Авторът е дал по-беден текст.

- ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Аз за това говоря, за текста говоря в случая на единия и на другия. Аз не правя обобщението, а говоря конкретно и точно за единия и другия текс и разликата между тях. За това става дума.
- СЛАВКА СЛАВОВА: Независимо от това трябва да се намери начинът на изразяване.
- ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Вижте, Славке, когато е органично едно изкуство, то е винаги силно изразяващо.
- СЛАВКА СЛАВОВА: Именно.
- ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Може да е органично и да не е тънко, може да играят първия пласт.
- ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Др. Гочев, аз мисля, че тази пиеса трябва да се играе едро, тя трябва да се играе космически, тя трябва да се играе в мащаби, тя не може да се играе в дребни битови подробности. Машабите на това произведение са други. Извинявайте, аз така гледам на това произведение. А този, който иска да играе като Чехов това произведение, нека да вземе пиесата и да я направи.
- ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Никой не е казал да се направи като пиеса на Чехов.
- ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Моята позиция е ясна и аз нямам намерение да се отричам от нея, аз търся една много по-голяма едрота в решаването на проблемите, а не психологическия детайл или тънкия подводен детайл. Много е скрит тънкият подводен детайл в тази пиеса и няма време да се направи това нещо, събитията главоломно следват едно след друго, едно след друго и те влияят върху по-нататъшния ход на развитието на пиесата.
- ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ: Защо тогава говорим за толкова съвремие в нея? Защото има тънкост. Целият диалог

за частната собственост е тънкоост, как да не е! Какво липсва на експресивността?

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Но той не го играе битово, обратно, Велко играе много образно, много машабно

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

И тънко... Вие имате много мъдра школа.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Моля, моля...

ПРОФ. ГОЧО ГОЧЕВ:

Това е школата на Народния театър.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ:

Благодаря на всички за изказванията, за мненията и забележките, аз съм си ги записал подробно и онова, което мога, за което имам възможност и съм убеден, ще го направя.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Като благодаря и аз на всички за изказванията, смятам, че имаме всичките основания да защитим представлението. Направено е едно ново, оригинално и интересно представление по класическата пиеса "Оптимистична трагедия".

Искам да отбележа труда на актьорите и особено на Енчо Халачев, който беше безкрайно обременен от участието на целия този аматьорски състав. И когато тук се противопоставям на повече репетиции и т.н., имам съвсем определено впечатление от една преситеност на актьорите, затова защото за неща, които от тях са усвоени много добре, с аматьорите трябва да се повтарят многократно, те излишно стоят на сцената и стигат до един последен предел.

Наистина трудът и нервите, които похаби режисьорът, бяха огромни. Присъствувах на репетиции и се случваше по десет пъти да се поправя едно момче, което следващия ден не стоеше там, където трябваше да стои и не правеше онова, което трябваше да

прави. Те нямат тази професионална рутина и голяма част от енергията на режисьора вървеше по тази линия да се вкара тази аматьорска маса в представлението и да участва достойно в това представление.

В този смисъл нашите актьори също така проявиха дисциплина и трудолюбие и аз искам специално да благодаря на Енчо Халачев за неговия труд и за сериозния му и сполучлив опит да направи една нова и интересна, оригинална постановка на пиесата на Вишневски. Фактите са си факти.

Има, разбира се, редица неща, по които могат да се направят бележки. Единственото, което по-сериозно ме смущава, това е, че актьорите от голямата тройка като че ли надмогват малко комисарката, включително и Сава Хашъмов, в тези диалози, в тези спорове и по тази линия нещата трябва малко да се поогледат.

Могат да се направят критични бележки и те се направиха и по отношение на Велко Кънев, който играе великолепно. И той някъде, както се каза, някои неща малко ги повтаря.

Трудно е да има друго впечатление с участието на толкова голям аматьорски състав, чието изпълнение и излизане на сцената винаги може да разсейва вниманието и те не могат да станат прецизни, освен след изтичането на определено време. Дълбоко съм убеден, че повече репетиции са излишни, всичко е въпрос на представленията, които ще се играят занаят, разбира се, при спазването на една абсолютна професионална дисциплина от страна на актьорите, при много близко следене от страна на режисьора и на драматурзите на представленията, защото работата с аматьорския състав може много лесно да се разклати.

От актьорска гледна точка искам да отбележа, че има блестящо постигнати неща. Спектакълът е мащабен и Халачев беше прав, че той не иска да прави и не бива да прави битови

подробности. Ние правим едно мащабно произведение за революцията и за човека и то наистина звучи много съвременно и много кореспондира на нашите мисли, на днешното време, на днешния човек.

Това е достатъчно, за да кажем, че наистина сме направили едно ново представление, а времето, което стои напред, ще даде възможност спектаклите един след друг да прибавят нещо ново в себе си. И сигурен съм, че ще прибавят.

Една бележка от технически характер за художествените съвети. Другари, режисьорите винаги искат да използват художествените съвети, за да вземат още една седмица за репетиции. Това го казвам откровено. Като насрочваме премиерата за 15-ти, той никога не е съгласен на 8-ми да има заседание на Художествения съвет. Искат да ме принудят да дам още една седмица. Когато има възможност, ние това го правим, както и сега направихме известни отстъпки, макар че репетиционният период беше много тежък. Всички тези неща аз ги знам и затова отбелязвам специалната заслуга на режисьора. Но очевидно ние това на всяка цена трябва да го постигнем с един закован Художествен съвет една седмица преди представлението.

Искам също така да ви кажа, че някои хора проявяват и капризи - главният драматург не беше допускан на репетиции и то не много отдавна, а в последно време. Някои отказват да играят, когато Чавдар Добрев влиза в салона. Това са неща, които не са много полезни за представлението.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Не знаех това.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Ти може да не си знаел, но аз го знам.

Заклучвахме салона, за което имаше основание за известно време, но след това очевидно беше абсолютно наложително да викаме някои хора от време на време, за да видят в хода на тези още недостатъчно завършени репетиции как протичат

някои процеси.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Това е нормално.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Нормално е, но се проявяваха някои капризи в повече, което, разбира се, е за наша сметка, за съжаление.

Това са бележки, които нямат отношение към главното, което аз казах за нашия спектакъл, на който и аз пожелавам "На добър час!" и съм абсолютно сигурен, че това ще бъде един спектакъл достойно оценен от нашата театрална публика и от критиката, разбира се, с всичките забележки, които са нормални при една такава ситуация. Но критиката ще има възможност и да следи как вървят работите по-нататък. И понеже произведението е голямо и като пиеса, и като реализация, ние трябва да следим нещата много отблизо, за да съхраним онова, което е постигнато, и да го развиваме, за да може нашата публика да има своите интересни срещи в нашия театър през вечерите, когато ще се играе тази пиеса.

По въпроса за Сава Хашъмов вие разбирате, че ако решим да правим някакви комбинации, това означава изобщо да отложим с 4-5 дни премиерата, което не зная докъде ще доведе нещата. Сава Хашъмов утре сутринта в 8 часа отново ще бъде в болницата, взели сме мерки за това, след обяд също ще бъде в болницата. Въпросът е на конкретна оценка. Аз нямам пред вид толкова факта, че сме поканили др. Живкови че той ще дойде в събота на премиерата, а имам пред вид просто състоянието на нещата около самата постановка.

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Извинавайте, че Ви прекъсвам, но той не бива да си отваря устата до събота вечерта, а до събота вечерта има още три репетиции: утре сутринта, вечерта и в деня на премиерата още една репетиция сутринта.

- ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Очевидно ще трябва малко да го облекчите на репетициите, Енчо.
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Той въобще не трябва да присъствува.
- ЮЛИАН ВУЧКОВ: Не може ли да маркира някой неговото присъствие?
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Не може, утре ще има публика.
- МИХАИЛ ПЕТРОВ: Може да остане без глас въобще за цял живот. Как може такава нещо!
- ЮЛИАН ВУЧКОВ: Да не се пускат покани.
- ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Утре сутринта публика няма да пуснем и репетицията ще стане с маркиране. В събота сутринта публика няма да пуснем. Това, което може да се направи, да го направим, иначе трябва да вземем решение след една седмица да правим премиерата.
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Не става въпрос за това, а някой да четете негодия текст, защото той не бива да се явява въобще утре.
- ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Добре де, аз съм съгласен до събота той да не се явява, но утре вечер имаме пак заседание на Художествения съвет.
- НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВ: Да отложим Художествения съвет утре вечер.
- БАНЧО БАНОВ: И аз така мисля, че утре вечер не трябва да има Художествен съвет.
- СЛАВКА СЛОВОВА: Той трябва да млъкне.
- ЮЛИАН ВУЧКОВ: Много по-важно е състоянието на актьора.
- АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА: Това е много важно, защото става въпрос за цял живот и е много рисковано.
- СЛАВКА СЛОВОВА: Миналата година аз си загубих гласа, отидох в болницата и лекарят ми каза:

"Ако мълчите три дена, ама да не си отворите устата, гласът Ви ще се върне". Разбира се, в това време ме и лекуваха. Още на другия ден като отидох при него, той не можеше да повярва как ми се е оправил гласа. А аз действително онемях за три дни.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ: Добре, съгласен съм да отложим и утре вечер да няма заседание на Художествения съвет.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Ще се отложи за Камелия Недкова след 5-6 дена.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: Мисля, че изразявам становището на актьорската колегия - освен Савата ще млъкне и Жоржета. Тези две репетиции преди премиерата са доста съмнително нещо. Аз не казвам, че такава практика няма и че такава нещо не бива да се допуска, нещата да се докарват дотам. Ако бях убеден, че тези две репетиции ще спасят нещо, което ни застрашава, аз щях да кажа: ще прежалим артиста, нека малко изкукурига но работата не е такава. Нашето представление ще узрява не за две репетиции. Ние можем утре да коригираме някои неща, които Енчо би приел в резултат на проведения се разговор тази вечер, но представлението да се промени от две репетиции, това е наивно. Тогава защо рискуваме! В деня на премиерата не бива да се прави цялостна репетиция.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Това е направено заради двете изпълнителки на основната роля. В този случай трябва да се реши едната изпълнителка да излезе сега, а другата по-късно.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ: По-късничко другата.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ: Друг начин няма. При това ще й трябва и репетиции.

ЮЛИАН ВУЧКОВ: Това може да се отложи.

РАЧКО ЯВАНДЖИЕВ:

Разбира се, защото може за цял живот да млъкне и да приключи с кариерата си.

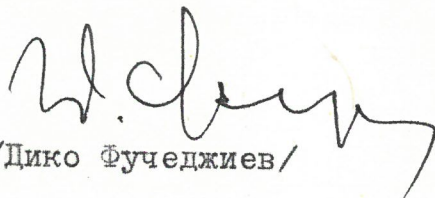
ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

С това свършваме.

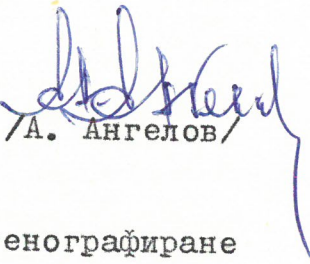
Закривам заседанието.

/Край - 0,20 часа/

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/Дико Фучеджиев/

СТЕНОГРАФ:

/А. Ангелов/

Бюро за стенографиране

тел. 83-11-94

ПРОТОКОЛ ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА ХУДОЖЕСТВЕНИЯ СЪВЕТ НА НАТ "ИВАН ВАЗОВ"
ЗА ПРИЕМАНЕТО НА ВТОРАТА ИЗПЪЛНИТЕЛКА НА РОЛЯТА НА КОМИСАРКАТА В
ПОСТАНОВКАТА "ОПТИМИСТИЧНА ТРАГЕДИЯ" ОТ ВСЕВОЛОД ВИШНЕВСКИ

15 януари 1981 г.

ПРИСЪСТВУВАЩИ: Дико Фучеджиев, Филип Филипов, Енчо Халачев, Крикор Азарян, Чавдар Добрев, Илиана Друмева, Пенчо Линов, Антония Каракостова, Николай Николаев, Михаил Петров, Георги Чёркелов, Васил Стойчев, Рачко Ябанджиев, Кирил Неделчев, Крум Табаков, Божидар Петков

ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ откри заседанието на художествения съвет с единствена точка на дневния ред обсъждане на ролята на Комисарката в "Оптимистична трагедия" в изпълнението на Камелия Недкова. Обърна се с молба към членовете на художествения съвет за оперативност на заседанието. Бяха раздадени печатните екземпляри на пиесата "Иерма" от Фредерико Гарсиа Лорка, за да бъде прочетена от художествения съвет с оглед нейното обсъждане и разпределение в най-скоро време.

МИХАИЛ ПЕТРОВ взе първи думата, макар че не е гледал спектакъла от салона изцяло, защото е участник в постановката. Той оцени сложната и трудна задача, която е поверена на една млада и твърде неопитна актриса от трупата на театъра. Подчерта изключителната работоспособност на момичето, което се е държало може да се каже желязно в репетиционния процес при нейната крехка психика и психотехника. Според него Камелия Недкова определено се справя с ролята на Комисарката и той се чувства длъжен да подчертае това. Припомни изказванията на предишния художествен съвет за другата изпълнителка на Комисарката, една актриса със звание, с 15 годишен опит на сцената, актриса ярка и солидна, едно от изявените имена в българския театър, че дори и за нея художествения съвет е отбелязал непостигнати докрай неща. Ако споменава за това, то е за да подчертае, че има редица основания, които оневиняват Камелия Недкова, за която вярва, че ще расте в процеса на представленията. И ако се оценява, че Жоржета Чакърова не е постигнала

стоте процента в ролята на Комисарката, художественият съвет има право на снисхождение към по-младата ни колежка. За нея тази роля е определено постижение. Ако трябва формално художествения съвет да гласува за нейното пускане - Михаил Петров с чиста съвест гласува за нейната поява в този спектакъл.

ГЕОРГИ ЧЕРКЕЛОВ взема думата, макар че е много вътре в нещата и може би още редино други да се изкажат преди него. В репетиционния процес на "Оптимистична трагедия" през последните месеци той вече изпитва едва ли не роднински чувства към момичето, затова може би не може да запази пълна обективност. Но споделя мнението на Михаил Петров че момичето е много трудолюбиво. В изпълнението ѝ няма нищо грешно, което да е фатално, просто има малко повече енергия на места, където не е чак толкова нужно, а на други места пък, не ѝ достигат сили. Но че има сцени, които прави дори по-добре от Жоржета, има, това се видя на сутрешната репетиция. По сравнение с другата изпълнителка притежава повече свежест, повече фактурна младост, а всичко това са черти, които наистина работят в нейн плюс. Няма още професионален опит за да стабилизира постигнатото. Като всяка млада актриса, както и повечето млади в театъра, и при нея има неща, които са прескочени в образованието ѝ във ВИТИЗ - нежните млади хора мъчно говорят, не винаги постигат онази ангажираност, вътрешна, която се изисква. Черкелов независимо от това заявява - съм за това да играе ролята. А режисьорът Хелачев трябва да я следи отблизо, да продължи работата с Камелия и тогава нещата ще отскочат напред.

ИЛИЯНА ДРУМЕВА заяви, че нещата вече са ясни и че тази вечер фактически Камелия вече е излязла пред публика. Радва се, че в практиката на театъра вече не е единичен случай, когато на млада актриса се поверяват отговорни роли. Но така се става професионалист - нека в началото да не достига самочувствие, нека има и дефекти в изпълненията, защото това е неизбежно, нека има несигурност в борбата с изразните средства - просто така се почва, именно от техните роли. За нея е категорично, че Камелия ще расте, че като драматическа актриса

тя е откритие за театъра и че при наличието на предпоставките, които и
има, художественият съвет трябва да я насърчи.

КРИКОР АВАРИН се извини, че не е имал възможността да гледа другата
изпълнителка, сега гледа за първи път постановката и няма възможност
да сравнява. Той има предвид факта, че Камелия излиза с по-малко репе-
тиции по сравнение с останалите изпълнители. И това личи като я сравня-
ва с партньорите ѝ, чиито образи са по-стабилни, по-добре организирани
и композирани. Лично него не го е подразнило нищо в изпълнението ѝ -
тя органично и естествено се вписва в представлението.

АНТОНИЯ КАРАКОСТОВА започне изказването си с това, че не би искала
да сравнява двете изпълнителки. За нея постижението на Жоржета Чакъро-
ва е изключително не само по майсторството си, не само по новаторския
подход към образа на Комисарката и по експресивността на въздействието
си. Но в никой случай не бива да се подценява и изигляването на Камелия
която с достойнство излиза в образа на Комисарката. На младата актриса
ѝ прави чест, че по пъртината, прокарана от Жоржета, тя намира ^{в себе си} си-
ли да тръгне към образа от своята психика, характер и младост и да има
амбицията да се утвърждава до зрелия талант на Жоржета Чакърова. За Ка-
мелия Недкова ролята на Комисарката беше едно трудно изпитание, в което
тя беше принудена да се справи и със собствените си недостатъци като
характер и след като излиза в тази роля има надеждата, че повече няма
с лекота да се предава вътрешно, че ще се научи да се бори, да не от-
стъпва преди всичко пред самата себе си. Определено може да се каже
че ролята на Комисарката е реалния дебют на Камелия Недкова на сцената
на Народния театър и че тази вечер е рождения ден на една млада драма-
тическа актриса.

ЕНЧО ХАЛАЧЕВ прецени, че като за първа стъпка в голяма роля на голямата
сцена Камелия Недкова е претърпяла определено развитие, че това за нея
е едно достойно начало, с което тя е защитила мястото си в трупата и
е доказала, че е актриса с перспектива, с възможности за развитие и по-

нататъшна работа. Трябва да се оцени и фактът, че тя е имала по-малко репетиции от другата изпълнителка. Едва в четвъртак спектакълът се завъртя изцяло с нея и тогава тя за първи път има възможността да обеме ролята изцяло. Нейната репетиция сутринта мина превъзходно, но вечерта тя просто не успя да разпредели силите си, а и отдаването изцяло на ролята сутринта, ѝ попречи като умора да проведе на най-добро ниво вечерното представление. За него е важно, че Камелия преодоля липсата си на самочувствие, нещо почти неизбежно, когато се работи редом с такава блестяща актриса като Жоржета, но безспорно дока за и волята си да работи самостоятелно, по свой път към образа на Комисарката. Досега Камелия е работила преди всичко в по-големи задачи на камерната сцена на театъра и Комисарката ѝ е първото сериозно изпитание на големата сцена. А менажът на камерната сцена е друг. Камелия излиза с чест от първата си голяма задача "горе", преодоля редица трудности и показва качества и талант, и то качества на драматическа актриса, а за някои моменти може да се каже и на трагедийна актриса. За него Камелия е човек с развитие и перспектива и няма тревоги, че ще расте в тази роля. Нека освен това не се забравя, че тази вечер е първата ѝ среща с публика, плюс гледане на художествен съвет, нещо което не може да не се отрази на работата ѝ като напрежение и известно смущение. Вярва, че в процеса на представлението ще расте. На добър час!

ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ обобщи становището на художествения съвет, в смисъл че Камелия Недкова е постигнала един положителен резултат при това сериозно изпитание, каквото е ролята на Комисарката. Той също се присъединява към изказаните мнения, че е актриса с редки качества и че стои добре в спектакъла като цяло. В ролята на Комисарката младата актриса се защити достойно. Художественият съвет може с чиста съвест да я пусне в ролята на Комисарката от "Оптимистична трагедия" - първото сериозно изпитание на таланта ѝ - на добър час!

ПРОТОКОЛИРА

Г. Каракашев